

A konzultációs folyamat értékelése

MATTHIAS
SEILMANN

A Katolikus Társadalmi Intézet munkatársa, tevékenyen részt vett a konzultációs folyamat feldolgozásában. 1966-ban született, teológiát és szociológiát tanult.

Amikor a német püspöki kar elnöke, Karl Lehmann és a német Evangélikus Egyház Tanácsának elnöke, Klaus Engelhardt 1994 novemberében a konzultációs folyamat vitairatát nyilvánosságra hozták, még egyik kezdeményező sem sejtette, hogy mire vállalkoztak. Nemcsak a német társadalmi viszonyok megítélése volt új, hanem a vélemények módszertani feldolgozása is.

Ezzel a feladattal két intézményt bíztak meg: evangélikus részről a bochumi Társadalomtudományi Intézetét, mely a német evangélikus egyház kereteiben működik, katolikus részről pedig egy munkaadói és felnőttképzési intézetet, a kölni egyházmegye Katolikus Társadalmi Intézetét. Itt gyűjtötték össze a beérkező anyagot, rendezték, és készítették elő a bizottságok számára.

Négy irányadó elv

Az egész folyamat ökumenikus indíttatású volt, és a vitairat az értékelés négy irányadó elvét határozta meg: az ökumené, transzparencia, a hálózat létesítésnek és a teljességnek az elvét.

Ökumené

Szóba sem jöhetett, hogy a két felekezet külön értékelést végezzen. Minden intézetnek azonos eszközökkel kellett feldolgoznia és értékelnie minden hozzászólást.

Viszonylag gyorsan kiderült, hogy egyáltalán nincsenek módszertani előtapasztalatok a kutatásban. Az amerikai (1988) és az osztrák (1990) konzultációs folyamat másképpen zajlott, s nem lépett ki a katolikus egyház keretei közül. Teljesen új kihívásról volt szó.

Transzparencia

A konzultációs folyamat vonzereje leginkább abban állt és áll, hogy eltérően más esetektől, fontos döntéseket most nem zárt ajtók mögött hoztak meg, s a folyamat nem korlátozódott az egyházi életre.

A folyamat másik elve — az ökumenikus jelleg mellett — az áttekinthetőség és a hozzáférhetőség volt. Világos volt, a folyamat hitelessége attól függ, hogy sikerül-e minden érdeklődőnek bármilyen időpontban a lehető legnagyobb bepillantást garantálni a beadványokba és a vita folyamatába. Olyan információs struktúrát kellett létrehozni, mely lehetővé tette sok ember számára a bekapcsolódást a folyamatba. Az intézetek ezért egy „mail-box”-ot nyitottak, s a felhasználók szabadon hozzáférhettek minden hozzászóláshoz.

A címszókatalógus

A mail-box olyan elektronikus postaláda, amelyben számítógépek, modemek és telefonhálózat segítségével az információs anyagok, hozzászólások és állásfoglalások pillanatok alatt elérhetőek. A konzultációs folyamat során minden írásos anyagot számítógépre vittek, s ezáltal hozzáférhetővé váltak bárki számára.

Hálózat létrehozása	<p>Meg kellett akadályozni, hogy a résztvevők és az egyházak kommunikációja egyoldalúvá ne váljék. El kellett kerülni, hogy a konzultáció akadémikus vita maradjon. Nem az egyének és egy szervezet — az egyház — kapcsolatáról volt szó, hanem egy új párbeszédkultúra felépítéséről. A párbeszéd feltételezi, hogy ismerjük a többi résztvevő álláspontját. Ezért az intézetek megteremtették az elérhetőséget. Így nemcsak a szövegekbe lehetett betekinteni, hanem célirányos vizsgálatokat lehetett folytatni meghatározott problémakörökben és címszavak csoportjában. Ezt egy címszavak alapján felépített adatbank szolgálta.</p>
Teljesség	<p>Ezentúl elérhető anyagot kellett elkészíteni rendezvények, referátumok számára, hogy megvitathatóak legyenek a folyamat központi tézisei. Erre a célra öt különböző anyaggyűjteményt és munkafüzetet állítottak össze, melyek a mindenkori aktuális helyzetet ismertették.</p> <p>A meghívás mindenkinek szólt. Kifejezetten az volt a cél, hogy azok nyilvánítsanak véleményt, akiket közvetlenül érint a társadalmi-gazdasági változás, s az ő perspektívájukból fogalmazzák meg a vitairatot. Ezért elvileg minden beadvány egyformán fontos volt. Ezt módszertanilag is figyelembe kellett venni. Olyan feldolgozási mintát kellett kialakítani, amely minden állásfoglalásra alkalmazható volt anélkül, hogy uniformizálták volna őket. A módszertani munka e része a címszókatalógus fejlesztéséhez vezetett.</p>
Az értékelés eszközei	<p>Az előbb tárgyalt elveknek megfelelően az értékelés az információáramlás a következő pilléreken nyugodott: mail-box; címszókatalógus; értékelő ív adatbank.</p>
Értékelő ívek	<p>A címszókatalógus azt a célt szolgálta, hogy szisztematikus feldolgozás után létrejöjjön egy katalógus átfogó fogalmakkal, kulcsszavakkal és megfelelő specifikus adatokkal. Ez a címszókatalógus elsősorban a vitaszövegek tartalmára irányult.</p> <p>A címszavas módszer lehetővé tette, hogy a különböző beadványokat tematikusan elrendezzék. Ez a szolgáltatás a konzultációs folyamat információit juttatta el a széles közönséghez, s járult hozzá a hálózat megteremtéséhez.</p>
Az adatbank	<p>Természetesen nemcsak tartalmilag kellett a beadványokat feldolgozni, hanem formálisan is, így a feladók adatait, a szöveg fajtáját, a beküldött állásfoglalások keletkezésének háttérrokkait. A feldolgozás itt is messzemenően a Comenius Intézetre támaszkodott. Miután a kiértékelési ívek segítségével megtörtént a címszócsoportok kialakítása és az adatfeldolgozás, a következő lépés a szövegek betáplálása volt az adatbankba.</p> <p>A tartalmi elemzés problémáját az jelentette, hogyan lehet dokumentálni két-három ezer szöveget, a nyelvi és a tartalmi szint, az érzelmi alaphangulat, a politikai elkötelezettség figyelembevételével, ha érvényesíteni akarják a következő elemeket: minden beadványt méltassunk, hogy a dokumentáció lehetőleg teljes és a nem szakember számára is érthető legyen; az értékelés ideológiamentes</p>

legyen; és szűkre szabottak mind az anyagi, mind a személyi és az időbeli keretek.

Ez csak úgy érhető el, ha minden szöveget másodszor is elolvas a dokumentációs csoport egy tagja, minden szöveghez készül egy struktúravázlat, mely tartalmazza a leglényegesebb kijelentéseket, nyelvi formákat. Ezzel a vázlattal megy a feldolgozó a heti csoportülésre, s ott bemutatja a beadvány fő gondolatait. Ezután tematikus táblára vezeti a szövegrészeket. Ily módon kiderül például, hogy a „szegénység” témában sok állásfoglalás tárgyalja a nő helyzetét. Az állásfoglalásoknak ilyen átfogó feldolgozása szolgáltatathatja később az adatbázist. E munkamódszernek eredménye, hogy létrejön egy „csoportemlékezet”. Mindenki hallott valamit mindegyik szövegről az értékelés során, az értékelők idővel felismerik az érvelési mintákat.

A módszerek határai

A konzultációs folyamat elsősorban az úgynevezett szinergiaeffektuson alapul: különböző személyek, csoportok egymást ösztönzik a probléma megoldására. A dokumentáció első célja, hogy lehetővé tegye a minőségi-tartalmi elemzéseket. Ezen eljárásakor bizonyos momentumok kétségkívül háttérbe szorulnak. Elsikkad, hogy hány beadványban bukkant fel ugyanaz az érv, hogy bizonyos kijelentéseknek nagyobb súlyt kellene biztosítani.

Kiiktatódnak az érzelmek a feldolgozás során. Ezekről szó van a beszélgetésekben, de írásba nem kerülhetnek.

A konzultációs folyamat során szerzett módszertani tapasztalatok értéket jelentenek az egyház további hasonló munkái során.

Természetesen helyes, ha a folyamat tartalmi kijelentéseire koncentrálnak, azonban nem szabadna feledésbe merülnie, hogy az emberek lelkesedését leginkább az váltotta ki, hogy az egyházak modernebbül, demokratikusabban, a médiára támaszkodva kommunikálnak, és a teljes nyilvánosság előtt tudják álláspontjukat kialakítani. Ez az eljárás valószínűleg modellértékű lesz a társadalom etikai ítéletalkotása számára.

Kemény Éva fordítása